

1. Boken om tidebønnens tider

Del 1: Tidebønnens tider

1. Ibn Shihāb berettet: «En dag forsinket ‘Omar ibn ‘Abd-ol-‘Azīz tidebønnen¹. ‘Orwah ibn Zobeyr gikk til ham og fortalte at en dag forsinket Moghīrah ibn Sho‘bah tidebønnen da han var i Kufa. Abō Mas‘ūd al-Anṣārī gikk til ham og spurte: 'Å, Moghīrah, hva skal dette bety? Vet du ikke at engelen Gabriel steg ned og ba, og Guds sendebud ﷺ ba også. Etter det ba engelen, og Guds sendebud ﷺ ba også. Etter det ba engelen igjen, og Guds sendebud ﷺ ba også. Igjen ba engelen, og Guds sendebud ﷺ ba også. Etter det ba engelen igjen, og Guds sendebud ﷺ ba også. Så sa engelen: «Slik har jeg blitt befalt å gjøre!» ‘Omar ibn ‘Abd-ol-‘Azīz sa: 'Vit hva du beretter, å, ‘Orwah! Var det i sannhet engelen Gabriel som anla tidebønnens tider for Guds sendebud ﷺ?' ‘Orwah sa: 'Det var slik Bashīr ibn Abī Mas‘ūd al-Anṣārī berettet etter sin far.'»

2. ‘Orwah sa at profetens ﷺ hustru, ‘Ā’ishah, berettet for meg, at Guds sendebud ﷺ pleide å be ettermiddagstidebønnen mens sollyset var i hennes værelse før solen hadde blitt synlig².

3. ‘Aṭā’ ibn Yasār sa: «Det kom en mann til Guds sendebud ﷺ, han spurte Hans Hellighet ﷺ om daggrytidebønnens tid. Guds sendebud ﷺ svarte ham ikke, men ba daggrytidebønnen ved daggry³ neste morgen. Neste dag ba Hans Hellighet ﷺ daggrytidebønnen etter at det ble lyst. Etter det sa Hans Nåde ﷺ: 'Hvor er han som spør om tidebønnens tid?' Han svarte: 'Her er jeg, kjære Guds sendebud!' Hans Høyhet ﷺ sa: 'Tiden er mellom disse to tidene⁴.'»

4. ‘Ā’ishah, profetens ﷺ hustru, sa: «Når Guds sendebud hadde bedt daggrytidebønnen pleide kvinnene å vende tilbake svøpt i sin kappe, og de ble ikke gjenkjent på grunn av mørket.»

5. Det berettes etter ‘Aṭā’ ibn Yasār, Bosr ibn Sa‘īd og al-A‘raj, og de alle beretter etter Abō Horayrah, at Guds sendebud ﷺ sa: «Den som rekker en bønneenhet av daggrytidebønnen før solens oppgang, har i sannhet rukket daggrytidebønnen. Den som rekker en bønneenhet av ettermiddagstidebønnen før solens nedgang, har i sannhet rukket ettermiddagstidebønnen.»

6. Nāfi‘, den befridde slaven til ‘Abdollaḥ ibn ‘Omar, berettet at ‘Omar ibn al-Khaṭṭāb skrev følgende til sine guvernører: «Sannelig, i mine øyne er den viktigste oppgaven deres tidebønnen! Den som vokter den og er påpasselig med den, har vaktet sin levemåte. Den som forsømmer den, han vil forsømme alt utenom den enda mer.» Etter det skrev han: «Forrett

¹ Ettermiddagstidebønnen (صلاة العصر).

² Før den hadde hevet seg over veggene. Moḥammad Ashfāq-or-Raḥmān al-Kāndhlawī, *Kashf-ol-Moghaṭṭā ‘an wajhil-Mowaṭṭa’* (Karachi: Maktabah al-Boshra, 2011), 1:9.

³ Etter daggry. Al-Kāndhlawī, *Kashf-ol-Moghaṭṭā ‘an wajhil-Mowaṭṭa’*, 1:10.

⁴ Morgengry til soloppgang.

middagstidebønnen når middagsskyggen⁵ er på en armlengde⁶ til en av deres skygge blir like lang som ham⁷.

Forrett ettermiddagstidebønnen når solen fortsatt står høyt og er helt hvit til den grad at en ridder kan reise to eller tre *farsakh*⁸ før solnedgang.

Forrett solnedgangstidebønnen når solen har gått ned.

Forrett aftentidebønnen når skumringen⁹ forsvinner til en tredel av natten har passert. Den som sovner, måtte ikke hans øyne få sove!¹⁰ Den som sovner, måtte ikke hans øyne få sove! Den som sovner, måtte ikke hans øyne få sove!

Forrett daggrytidebønnen når stjernene er tydelig synlige.»

7. Det berettes etter Mālik ibn Abī ‘Āmir al-Aṣḥabī, at ‘Omar ibn al-Khaṭṭāb skrev følgende til Abō Mōsā al-Ash‘arī: «Forrett middagstidebønnen når solen begynner sin nedstigning¹¹. Forrett ettermiddagstidebønnen når solen er helt hvit før gulfargen trer inn i den. Forrett solnedgangstidebønnen når solen har gått ned. Aftentidebønnen kan forskyves¹² fram til før du har lagt deg til å sove. Forrett daggrytidebønnen når stjernene er tydelig synlige, og resiter i den to lange kapitler fra *al-mofaṣṣal*¹³.»

8. Det berettes etter ‘Orwah ibn az-Zobeyr, at ‘Omar ibn al-Khaṭṭāb skrev følgende til Abō Mōsā al-Ash‘arī: «Forrett ettermiddagstidebønnen når solen er helt hvit til den grad at en ridder kan reise tre *farāsikh*¹⁴. Forrett helst aftentidebønnen i løpet av den første tredelen av natten, men hvis du forskyver den, så forrett den innen halve natten har passert. Ikke bli av dem som forsømmer tidebønnen!»

9. ‘Abdollah ibn Rāfi‘, *maulā*¹⁵ hos Omm Salamah, profetens ﷺ hustru, spurte Abō Horayrah om tidebønnens tider. Abō Horayrah sa: «Jeg skal opplyse deg: Forrett middagstidebønnen når din skygge er lik din høyde. Forrett ettermiddagstidebønnen når din skygge er blitt dobbelt av din høyde. Forrett solnedgangstidebønnen når solen har gått ned. Forrett aftentidebønnen i løpet av den første tredelen av natten. Forrett daggrytidebønnen ved demring¹⁶, altså ved tussmørket¹⁷.»

⁵ Etter at solen har stått i senit (det punktet som er loddrett over ens hode), og begynner sin nedstigning ved å forlate det punktet. Al-Kāndhlawī, *Kashf-ol-Moghaṭṭā ‘an wajhil-Mowaṭṭa’*, 1:14.

⁶ 60–80 centimeter.

⁷ Skyggen til den personen blir like lang som hans høyde.

⁸ فراسخ – stammer opprinnelig fra et persisk ord: *parsang*. En *farsakh* (fl. *farāsikh*) tilsvarer 5,13 km.

⁹ Tiden etter solnedgang – halvllyset som sprer seg fra den vestlige himmelkanten.

¹⁰ Sovner han før han har forrettet aftentidebønnen, måtte han ikke få noen hvile eller ro i hjertet.

¹¹ Når solen forlater senitpunktet.

¹² Med ordet «forskyves» legges det i utgangspunktet vekt på å ikke sovne før man har forrettet aftentidebønnen.

¹³ المنفصل – dette ordet betegner kapitlene fra kapittel 50–114 i Koranen. Ismā‘īl ibn ‘Omar ibn Kathīr, *Tafsīr-ol-Qor‘ān-il-‘Azīm* (Riyadh: Dār Ṭayyibah lin-nashr wat-tauzī‘, 1999), 1:41.

Ifølge imam an-Nawawī er det fra kapittel 49–114. ‘Abd-ol-Ḥakīm Akhtar Shāhjahānpōrī, *Mowaṭṭa’ Imām Mālik* (Lahore: Farid Book Stall, 2003), 42.

¹⁴ فرسخ – stammer opprinnelig fra et persisk ord *parsang*. En *farsakh* (fl. *farāsikh*) tilsvarer 5,13 km.

¹⁵ مولی – ordet kan bety flere ting. Det blir brukt om en slave og en befridd slave, men også om en mester, leder, overhode, eier. Det kan være en person som opprinnelig var slave, eller stammer fra en slave, og ikke har beskyttelse fra en klan, men så får han det gjennom en person. Slik blir han assosiert med den personen under hans beskyttelse. Andre betydninger: elsker, tilhenger, alliert, sønn, slektning, søskenbarn, svigersønn, onkel, klient, en man er bundet i kontrakt til, den som befrir, en ikke-araber som konverterte til islam, politisk agent, nabo. Moḥammad ibn Ya‘qūb al-Fīrōzābādī, *Al-Qāmōs al-Moḥīṭ*, 8. utg. (Beirut: Mo’assasah ar-risālah liṭ-ṭabā‘ah wan-nashr wat-tauzī‘, 2005), 1:1344.

¹⁶ Når dagen først gryr.

10. Det berettes etter Anas ibn Mālik, at han sa: «Vi pleide å forrette ettermiddagstidebønnen, og etter det, hvis en person gikk til Banō ‘Amr ibn ‘Auf, så han dem forrette ettermiddagstidebønnen.»

11. Det berettes etter Anas ibn Mālik, at han sa: «Vi pleide å forrette ettermiddagstidebønnen, og etter det, hvis en person som skulle i retning av Qobā’ gikk dit, kom han fram til dem mens solen stod høyt.»

12. Det berettes etter al-Qāsim ibn Moḥammad, at han sa: «Jeg traff ikke på noen av følgesvennene uten at de forrettet middagstidebønnen når solens hete hadde gitt seg.»

Del 2: Fredagstidebønnens tid

13. Det berettes etter Mālik ibn Abī ‘Āmir al-Aṣḥabī, at han sa: «Jeg pleide å se at teppet til ‘Aqīl ibn Abī Ṭālib ble spredd ut til den vestlige vegg i profetens ﷺ moské. Når veggens skygge dekket hele teppet, pleide ‘Omar ibn al-Khaṭṭāb å komme ut og forrette¹⁸ fredagstidebønnen.»

Mālik, Abō Soheyls far sa: «Etter det – etter fredagstidebønnen – pleide vi å vende tilbake og ta vår middagshvil.»

14. Det berettes etter Ibn Abī Salīṭ, at ‘Othmān ibn ‘Affān forrettet fredagstidebønnen i Medina, og forrettet ettermiddagstidebønnen i Malal¹⁹.

Imam Mālik sa: «Det var fordi han forrettet fredagstidebønnen tidlig²⁰, og så reiste han raskt.»

Del 3: Den som rekker én bønneenhet av tidebønnen

15. Det berettes etter Abō Horayrah, at Guds sendebud ﷺ sa: «Den som rekker én bønneenhet av tidebønnen, har i sannhet rukket tidebønnen.»

16. Det berettes etter Nāfi‘, at ‘Abdollaḥ ibn ‘Omar ibn al-Khaṭṭāb pleide å si: «Hvis du har mistet *rokō*’, har du i sannhet mistet *sajdah*.»

17. Imam Mālik sa at han fikk høre om at ‘Abdollaḥ ibn ‘Omar og Zeyd ibn Thābit pleide å si: «Den som rekker *rokō*’, har i sannhet rukket *sajdah*.»

18. Imam Mālik sa at han fikk høre om at Abō Horayrah pleide å si: «Den som rekker *rokō*’, har i sannhet rukket *sajdah*. Den som går glipp av resitasjonen av Koranens kjerne²¹, har i sannhet gått glipp av mye godt.»

¹⁷ Det arabiske ordet *ghalas* (غلس) blir tolket som mørket i den siste delen av natten blandet med morgengryets skinn. Ibn Manzōr al-Ifrīqī, *Lisān-ol-‘Arab* (Beirut: Dār Ṣādir, 1993), 6:156.

¹⁸ Ledet folket i fredagstidebønnen under sin kalifperiode. Først ble fredagsprekenen holdt, så ble fredagstidebønnen forrettet.

¹⁹ Det er tre avstander som har blitt nevnt vedrørende avstanden fra Medina til Malal: 19,2 kilometer, 27,2 kilometer og 35,2 kilometer. Al-Kāndhlawī, *Kashf-ol-Moghaṭṭā ‘an wajhil-Mowatta’*, 1:21.

²⁰ Det arabiske ordet *lit-tahjīr* (للتَّهْجِيرِ) viser til at man alltid kommer for å forrette tidebønnen ved dens innledende tid. Al-Ifrīqī, *Lisān-ol-‘Arab*, 5:255.

Del 4: Hva det menes med solens nedstigning og nattens mørke

19. Det berettes etter Nāfi‘, at ‘Abdollāh ibn ‘Omar pleide å si: «Solens nedstigning er dens tilbakegang²².»

20. Dāwōd ibn al-Ḥoṣayn sa: «Jeg fikk høre fra en beretter at ‘Abdollāh ibn ‘Abbās pleide å si: 'Solens nedstigning er skyggens tilbakevending²³, og nattens mørke vil si når natten møter sitt mørke²⁴.'»

Del 5: Generelt om tidebønnens tider

21. Det berettes etter ‘Abdollāh ibn ‘Omar, at Guds sendebud ﷺ sa: «Den som mister ettermiddagstidebønnen, er som en som har tapt sin familie og eiendom.»

22. Det berettes etter Yaḥyā ibn Sa‘īd, at ‘Omar ibn al-Khaṭṭāb gikk av sted etter å ha forrettet ettermiddagstidebønnen, så møtte han en mann som ikke var til stede under ettermiddagstidebønnen. ‘Omar sa: «Hva hindret deg fra å komme til ettermiddagstidebønnen?» Mannen nevnte for ham sin unnskyldning. Men ‘Omar sa: «Du kortet av på din egen belønning.»

Yaḥyā sa: «Imam Mālik sa: 'Det blir sagt for enhver ting: «Fullt mål og avkortet mål.»'»

23. Det berettes etter Yaḥyā ibn Sa‘īd, at han pleide å si: «Sannelig, forretteren av tidebønnen bør forrette tidebønnen slik at dens tid ikke løper ut. Men hvis tiden løp ut, var den større og²⁵ mer overlegen enn hans familie og eiendom.»

Yaḥyā sa: «Imam Mālik sa: 'Den som opplever at tidebønnens tid kommer mens han er på reise, og han utsetter tidebønnen ved å forsømme eller glemme seg helt til han kommer fram til sin familie – hvis han kommer fram til sin familie mens det fortsatt er noe igjen av tiden for tidebønnen, bør han forrette tidebønnen som en beboer av byen. Men hvis han kommer fram når tiden har rent ut, bør han forrette den som en reisendes tidebønn. For han tar kun igjen det som var ham pålagt.'»

Imam Mālik sa: «Dette er det standpunktet jeg så folket og de lærde i vår by praktisere.»

Imam Mālik sa: «Skumring er rødfargen på himmelen etter solnedgang. Når rødfargen forsvinner, da blir aftentidebønnen pålagt, og solnedgangstidebønnens tid går ut for deg.»

24. Det berettes etter Nāfi‘, at ‘Abdollāh ibn ‘Omar besvimte og mistet sine sanser det øyeblikket. Han gjorde ikke opp for den tidebønnen.

²¹ أم القرآن – det første kapittelet i Koranen, som alltid resiteres under tidebønnen.

²² Fra å ha stått i senit til å gå ned bak horisonten i vest.

²³ Skyggen begynner igjen å strekke seg til å bli lengre, slik som den gjorde da solen grydde. Det viser til middagstidebønnen og ettermiddagstidebønnen.

²⁴ Dette viser til solnedgangstidebønnen og aftentidebønnen – tiden fra solnedgang til det blir mørkt, natten og mørket blir ett.

²⁵ I den arabiske teksten står det «أو (eller)», det indikerer at beretteren er usikker på hva som ble sagt, men i en utgave av den opprinnelige teksten er det brukt «و (og)». Al-Kāndhlawī, *Kashf-ol-Moghaṭṭā ‘an wajhil-Mowaṭṭa’*, 1:25.

Imam Mālik sa: «Slik som vi ser det, må tiden ha vært over, og Gud vet best. Den som kommer til bevissthet under tiden, må i sannhet forrette tidebønnen.»

Del 6: Å forsove seg til tidebønnen

25. Det berettes etter Sa‘īd ibn al-Mosayyab, at da Guds sendebud ﷺ vendte hjemover fra Khaybar om natten, fortsatte Hans Høyhet ﷺ til den siste delen av natten, da stanset Hans Nåde ﷺ for å hvile. Hans Hellighet ﷺ sa til Bilāl: «Våk og hold øye med tiden for daggrytidebønnen for oss!²⁶ Guds sendebud ﷺ og resten av Hans Høyhets ﷺ følgesvenner la seg til å sove mens Bilāl holdt vakt så lenge det var skjebnebestemt for ham. Etter det lente han seg tilbake på kamelhoppen med ansiktet vendt mot øst²⁷. Men søvnen overmannet ham, derfor våknet ikke Guds sendebud ﷺ og Bilāl og heller ikke noen av ridderne²⁸ før solens hete traff dem. Guds sendebud ﷺ ble oppmerksom.²⁹ Bilāl sa: «Kjære Guds sendebud! Han tok min sjel, Han som tok Deres sjel.³⁰» Guds sendebud ﷺ sa: «Reis videre!» Følgesvevnene sadlet sine ridedyr, og de reiste videre en liten stund. Da befalte Guds sendebud ﷺ Bilāl, og *iqāmah*³¹ ble ropt ut. Deretter ledet Guds sendebud ﷺ dem i daggrytidebønnen. Etter å ha gjort opp for tidebønnen sa Hans Nåde ﷺ: «Den som klarer å glemme tidebønnen, bør forrette den når han kommer på den. Sannelig, Gud den Velsignede og den Høytstående sier i Sin skrift: 'Forrett tidebønnen regelmessig for Min ihukommelse.'³²»

26. Det berettes etter Zeyd ibn Aslam, at han sa: «Guds sendebud ﷺ stanset en natt for å hvile på vei til Mekka³³. Hans Høyhet ﷺ utnevnte Bilāl til å vekke dem til tidebønnen. Men Bilāl sovnet også mens alle andre lå og sov. Da de våknet, hadde solen steget over dem. Folket våknet og ble bekymret. Guds sendebud ﷺ befalte dem å ri til de var kommet ut av dalen. Hans Nåde ﷺ sa: «Sannelig, i denne dalen befinner Satan seg!» Så red de til de var ute av dalen. Etter det befalte Guds sendebud ﷺ dem å stige ned og utføre *wodō*. Hans Hellighet ﷺ befalte Bilāl enten å rope ut bønnkallet for tidebønnen eller å rope ut *iqāmah*. Så ledet Guds sendebud ﷺ folket i tidebønnen. Deretter vendte Hans Høyhet ﷺ seg mot dem og så at de var bekymret. Hans Nåde ﷺ sa: «Å, dere folk! Sannelig, Gud tok våre sjel, og hvis Han ville, kunne Han ha sendt dem tilbake til oss på et annet tidspunkt enn dette. Når en av dere forsover seg til tidebønnen³⁴ eller glemmer den, og så føler seg bekymret for den, bør han forrette den slik som han pleier å forrette den på dens tid.»

Etter det snudde Guds sendebud ﷺ seg mot Abō Bakr, og sa: «Sannelig, Satan kom til Bilāl idet han stod og forrettet tidebønnen, så la han ham ned og bysset ham, slik man

²⁶ Vekk oss når tiden er inne for daggrytidebønnen. Shāhjahānpōrī, *Mowaṭṭa’ Imām Mālik*, 48.

²⁷ For det var fra denne himmelretningen dagen skulle gry.

²⁸ Resten av følgesvevnene.

²⁹ I en versjon av *al-Mowaṭṭa’* kommer følgende etter at Guds sendebud ﷺ ble oppmerksom på at det var blitt morgen: «Hans Nåde ﷺ spurte: 'Hva skal dette bety, Bilāl!?'» Al-Kāndhlawī, *Kashf-ol-Moghattā ‘an wajhil-Mowaṭṭa’*, 1:30.

³⁰ Koranen 6:60 og 39:42.

³¹ إقامة – det vil si når tidebønnssamlingen står klar, dette kalles også *tabkīr* (تكبير). *Iqāmah* ropes ut rett før tidebønnen innledes, den er helt lik bønnkallet, men inneholder to ekstra setninger.

³² Koranen 20:14.

³³ Forrige beretning sier «Khaybar». Khaybar ligger nord for Medina, og Mekka ligger sør. Veien som går til Mekka, er den samme som går gjennom Medina fra Khaybar. Det er blant annet standpunktet til Ibn ‘Abd-ol-Barr. Al-Kāndhlawī, *Kashf-ol-Moghattā ‘an wajhil-Mowaṭṭa’*, 1:32.

³⁴ Eller sover gjennom tidebønnens tid.

bysser et lite barn i søvn. Det gjorde han til han sovnet. Derpå ropte Guds sendebud ﷺ på Bilāl. Bilāl fortalte Guds sendebud ﷺ det samme som Guds sendebud ﷺ opplyste Abō Bakr om.» Da utbrøt Abō Bakr: «Jeg bevitner at De er Guds sendebud!»

Del 7: Forbud mot å forrette tidebønnen ved eksakt middagstid³⁵

27. Det berettes etter ‘Aṭā’ ibn Yasār, at Guds sendebud ﷺ sa: «Sannelig, varmens voldsomhet kommer fra helvetes glødende hete. Derfor, når varmen er voldsom, forskyv tidebønnen til det blir kjøligere.»

Hans nåde ﷺ fortsatte: «Ilden klaget til sin Herre, den sa: 'Min Herre! En del av meg har spist opp en annen del av meg.' Herren ga den tillatelse til å puste to ganger hvert år. Én pust om vinteren og én pust om sommeren.»

28. Det berettes etter Abō Horayrah, at Guds sendebud ﷺ sa: «Når varmen blir voldsom, forskyv tidebønnen til det blir kjøligere. Sannelig, varmens voldsomhet kommer fra helvetes glødende hete.»

Hans Hellighet ﷺ nevnte: «Ilden klaget til sin Herre, den sa: 'Min Herre! En del av meg har spist opp en annen del av meg.' Herren ga den tillatelse til å puste to ganger hvert år. Én pust om vinteren og én pust om sommeren.»

29. Det berettes etter Abō Horayrah, at Guds sendebud ﷺ sa: «Når varmen blir voldsom, forskyv tidebønnen til det blir kjøligere. Sannelig, varmens voldsomhet kommer fra helvetes glødende hete.»

Del 8: Forbud mot å gå inn i moskeen når det stinker hvitløk av en,³⁶ og dekke til munnen under tidebønnen

30. Det berettes etter Sa‘īd ibn al-Mosayyab, at Guds sendebud ﷺ sa: «Den som spiser fra denne planten, bør ikke nærme seg våre moskeer sånn at han plager oss med dens stank.»

31. Det berettes etter ‘Abd-or-Raḥmān ibn al-Mojabbar, at han pleide å se at når Sālīm ibn ‘Abdollāh så en person dekke over munnen idet vedkommende forrettet tidebønnen, så dro han tøystykket hardt vekk til det ble fjernet fra hans munn.

³⁵ Med middagstid menes det tiden når solen står høyest på himmelen. Det kalles *istiwā’* (استواء) på arabisk. Det er den tiden når solen står i senit, på sitt høyeste, ved middag. Det er en kort tidsperiode, som er vanskelig å beregne helt eksakt. Derfor er det anbefalt å vente med å utføre *sajdah* til fem minutter før og fem minutter etter *istiwā’*. Middag anses som midtpunktet av tiden mellom soloppgang og solnedgang. Når *zawāl*-tiden begynner, blir det tillatt å utføre *sajdah*, for da begynner nemlig tiden for middagstidebønnen, når solen står i senit.

³⁶ Den er bare mislikt på grunn av stanken, når den stekes og brukes i mat, er det ikke noe i veien med den. Det er standpunktet til imam Abō Ḥanīfah og generelt blant de lærde, ifølge imam Moḥammad ibn al-Ḥasan ash-Sheybānī. Al-Kāndhlawī, *Kashf-ol-Moghattā ‘an wajhil-Mowaṭṭa’*, 1:38.

Det må også spesifiseres at det som diskuteres her om hvitløk, er å spise den rå. Herunder faller også løk, reddik, hvitreddik og alt annet som skaper stank. Det er mislikt å komme til moskeen etter å ha spist slike ting, for det plager englene og dem som er kommet for å forrette tidebønnen. Shāhjahānpōrī, *Mowaṭṭa’ Imām Mālik*, 48.